

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Училици, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Доници и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

Бр. 3. У Сомбору 15. фебруара 1884. Год. XVI.

ПРВО ВАСПИТАЊЕ И ЗАБАВИШТА.

(Свршетак.)

За свако уредно забавиште пуждне су ове просторије.

1. *Пространа дворана за покретне игре.* У овој се унаоколо уз зид налазе ниске клупе, а иначе је сасвим празна, али је само у једном углу смештен гласовир. У овој дворани држе се вештања у ходању и игре у колу, као и лоптање преко зиме, а овде се понајвише и приповедке приповедају. Најлепши је украс ове дворане икона Христа Спаситеља, како благосиља малу децу; са стране се стављају слике знатних васпитатеља и васпитатељица и пријатеља младежи као и оснивача и добротвора забавишта.

2. *Дворана за забављање,* која се другчије зове *школа и ридионица.* Ова је дворана обично мања од оне прве. У њој су понаместани ниски столови и уз њих столице или клупе. Столови су угасито зелено обојадисани и на њима је црвеном пругом означен простор за свако дете,; у гдекојим забавиштима су столови такозваном мрежом превучени. За сваки стол поседају дванајсторо деце, и то са сваке стране уздуж по шесторо.

Забавиља има за себе у среди онизак стол и за њим столицу. Осим тога у овој дворани налазе се у зиду два стаклена ормана за остављање играчака. На зидовима су слике за очигледну наставу и један часоказ. За остављање одећа треба да има уз велику дворану посебна собица са вешаљкама са означењем места за ствари сваког појединог детета. У тој се соби на одређено место остављају и торбице, у којима деца храну са собом доносе као и кишобрани њихови.

3. Уз свако забавиште треба да је песком посуто двориште над којим се у летње месеце велика шатра разапне. У том се дворишту деца сиграју сваки дан с пролећа, преко лета и

почетком јесени кадгод време допусти. У дворишту том треба да се налази голубињак, и да се држи ситна живина.

4. Уз свако забавиште треба да има врт, којег су делови: а) воћњак, у ком су дрва у реду засађена а под њима је ледина засађена; б) цветњак; в) кујпски врт, где ће деца видети како забавиља негује цвеће и поврће и помагати јој у том послу, и г) дечији врт, у ком свако дете од 5 и 6 година добије своју леју на само на њој ради.

Покретне игре у забавишту су од две врсте: 1) игре без промене места и 2) игре са променом места. К првима спадају оне игре, које се обављају кретањем појединих делова тела ал без промене места, а међу игре од друге врсте броји се: ходање, корачање, скакање, трчање и игре у колу, у којима се подражавају различити радови људски и покретања животињска. Ове игре заслађују се леним и стодним песмицама.

Душевну и умну забаву дечију као и вештање руке и снаге радилице представљају у забавишту игре лонтом, круглом, коцком и ваљком; зидање, слагање прутућа, плочица и карика; преплетање, набирање, прошивање, изрезивање, лепљење, моделирање и цртање.

За игре круглом коцком и ваљком саставио је Фребл шест дарова, који се деци, са обзиром на узраст и развитак њихов, постепено за забаву дају, и служе за развијање дечијих снага и способности.

Свака овака забава сдружена је приповедањем сходне приче, басне или приповедке, или са учењем кратког и језгровитог изречења, које за правило живота и владања служи, или са певањем сходне песмице.

Игре, што се у забавишту употребљују, налазе се лепо описане у књижици под насловом: *Katechismus der practischen Kindergärtnererei v. Fr. Seidel (Leipzig 1863.)*

У забавишту се деца брижљиво упознају са својим телом; упућују се како да чувају себе од повреде, и навикавају се пристојности и благом обичају; уз то посматрају деца ствари око себе а по околностима и слике за очигледну наставу, на којима су изложене животиње, и људски радови, па се тако у пријатном разговору упознају са домаћим животињама и људским Пословима, и напоследку на стварима из околине а особито на коцкама и прутућима и на новцу, упознају се са бројевима од 1—10, као и са половином и четвртином. Тиме се полаже основ

бројању и рачунању. У врту мотре деца биљке и њихов раз-
вита па и сама негују и одхрањују биљке, а у дворишту
сматрају живот и радњу домаће живине а особито се забављају
са хранењем голубова. Често излазе ова деца са забавиљом
проходати се по оближњим вртovima, ливадама и по околини
и у том проходању, уз заједничку игру и певање, буди се и
снажи чувство заједнице, и братинске и сестринске љубави међу
децом, а тиме се полаже здрава основа за будући дечији живот
у друштву човечијем.

Из овога се види да је забавиште предузело себи, да
децу игром, забавом и радом васпитава, развијајући природи-
сходно и постепено телесне и душевне снаге њихове. Деца су
у забавишту непрестано у пријатном, лако и за њих удешеном
послу. Но тај посао и забава служи уједно и за основу дечијег
моралног васпитања. У забавишту се деца дружењем и зантом
привикавају реду, услужности, слози, пријатељству, и послуш-
ности, а то све иде благим начином и као само од себе, без
приметне строгости, без карања и без каштиговања.

Уз посматрање природе и њених појава, уз сећање на
љубав родитељску и на љубав забавиљину, још се даном прили-
ком, као и у срећним и несрећним случајевима, а особито пред
годишње велике светковине, разговара забавиља с децом о бла-
гоме Богу, отцу нашем небесном, који нам даје живот и здравље,
који је деци дао добре родитеље, који се за све људе стара и
милује нас кад смо добри.*)

У хришћанском забавишту и хранилишту се пред Божић
показују деци слике и приповедају се приповедке о рођењу
Христа Спаситеља (види: »Прва настава у вери); износи се
вертен и јелка или божићње дрво, и поје се сходне божићње
песмице. Још се даном приликом уз показивање на икони при-
поведа дечици, како је Исус Христос добру децу радо имао и
благосиљао, па им се каже да он и сада добру децу милује и
чува. Тим се начином буди религиозно чувство у њежним срд-
цима дечијим и дају се деци прве представе о Богу и о Спа-
тељу Христу.

У почетку сваког дневнога посла моли се забавиља с
дечицом Богу за благослов, у краткој молитвици или песмици,
а на свршетку рада из чистог срдца захваљују деца у песмици

*) Види упутство за прву наставу у вери, од Н. Ђ. Вукићевића.

благоме отцу небесном, што су тај дан весело и задовољно, у здрављу и сваком добру провела у свом милом забавишту.

Једном речи цело устројство и сва тежња забавишта, као и сав рад у њему, садржи у себи сакривену дивну основу за прво религиозно-морално васпитање невине дечице.

У новије време покушава се на многи мести да се чување деце са васпитањем по Фребловом начину саједини и преобразују се дечија хранилишта у забавишта. Такова забавишта називају се народним забавиштима (Volkskindergarten). У њи пду деца како из сиромашних тако и из имућнијих кућа. Прва се ту чувају по вас дан од јутра до мрака, а друга долазе у забавиште тек од 9 - 12 и од 3—5 часова зарад игре, забаве и васпитања

Пошто се у народном забавишту обично више од 40 деце налази, то се према броју деце уз редовну забавиљу придодаје још једна или две дадиље, као помоћнице забавиљине, које децу чувају и на њу пазе.

По најновијем извештају има у Угарској сада 320 хранилишта, која су понајвише уређена као народна забавишта а у многима се и Фреблове игре и забаве употребљују.

Од ових дечијих хранилишта само два се издржавају о државном трошку; 30 хранилишта издржавају на ту пјел намењене закладе; 90 забавишта издржавају поједине човекољубиве задруге, 59 оваких завода издржавају се о трошку политичних, а 50 о трошку вероисповедних обштина. Остала забавишта односно хранилишта издржавају приватне особе. У обште сваки онај, који је по смислу земаљског школског закона у Угарској властан држати јавну или приватну народну школу, може подизати и држати и забавиште или хранилиште дечије.

Забавишта, која оснивају политичне обштине и приватни предузимачи понајвише су обшта за децу различитих вера и народности, а она забавишта и хранилишта, која оснивају вероисповедне обштине и црквени великодостојници или духовне задруге, носе на себи вероисповедни карактер дотичне вере, којој деца припадају. Тако има римских, калвинских, лутеранских и израиљских забавишта и хранилишта, а између ових у римским хранилиштима забавиље су понајвише духовне (калуђерице), које децу и основима науке вере и молитвама по црквеном пропису брижљиво уче.

Забавишта се подижу, или обашка мимо народних школа

или стоје у свези са народном школом, за коју управо и децу спремају.

Са обзиром на ту околност, што по многим селима у Угарској одраслија деца већ у Мају месецу школу остављају и родитељима помажу радити или стоку чувају, а тек у јесен после свршених пољских послова и бербе виноградске у школу опет долазе, повела се реч у васпитатељским круговима да се отварају по селима и на салашима хранилишта дечија за време великог пољског рада и предлаже се да се све сеоске и салашке школе од 1. Јунија до последњег Септембра преобрате у заводе за чување мале деце, чији се родитељи и старија браћа и сестре у то доба с пољским послом занимају. По томе би се имало установити, да сељанке своју малу децу од 3—7 година у време великих летњих послова тежетником свако јутро у школу доводе донесавши са собом за њих и нуждну храну. Учитељ и учитељка или мати учитељева имали би дужност ову децу чувати и забављати а учитељка би за њих и храну сготовљавала. За овај посао имали би се учитељи и учитељска својта на засебним течајевима приуговорити, а родитељи би дечији њима за труд пристојну награду у храни или у новцу давали. Овака привремена дечија хранилишта звала би се *дечија уточишта*.

Споменути ми ваља напоследку још и ово:

Хранилишта и забавишта у Угарској у последње време стављају себи за задатак, да сву поверену им децу науче мађарски говорити; с тога се у њима сав разговор на мађарском језику води и само се мађарске песме певају. Ово мало чудно изгледа у оним забавиштима, где су деца из немачких и јеврејских породица, која од куће ни речи мађарски незнају, али се признати мора, да се предузети задатак у ствари самој постизава, т. ј. деца науче у таквом забавишту мађарски говорити, колико се пак оваки поступак слаже са захтевима здраве рационалне педагогије, то остављам штованим читаоцима да сами пресуде.

Узевши у обзир све што је у овом чланку о првом дечијем васпитању и о забавиштима наведено, држим, да се слободно рећи може, да би и за нас Србе забавишта и хранилишта дечија од велике користи бити могла. Али са обзиром на дух нашега народа и на наше потребе и околности, нуждно је, да ти заводи буду српски, да стоје под окриљем православних српских црквених общтина и у свези са вероисповедним српским народ-

WWW.LIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ним школама. Даље овака србска забавишта треба да су уједно и хранилишта и да по примеру римокатоличких вероисповедних дечијих хранилишта примају и сиромашну децу преко целога дана зарад чувања и забављања, или другим речма нужно је, да наша србска забавишта одговарају такозваним народним забавиштима (Volkskindergarten), и да носе на себи тип православних вероисповедних васпитних завода, па и да стоје под непосредним надзором србског местног школског одбора и под управом србске вероисповедне народне школе и у свези са овом.

Само у таквом србском забавишту могла би се наша деца, уз негу и основно обште човечанско васпитање, сачувати и васпитавати у свом милом матерњем језику, у лепим народним обичајима домаћим, у духу своје свете православне вере. Само васпитање у таквом забавишту у стању је допуњавати и поправљати васпитање породично и припремати нашу децу за србску народну школу а посредно и за живот у србској породици, у србском друштву и у цркви православној. Дочим туђински васпитни заводи нашој србској деци више шкоде него што јој добра чине, а особито шкоде туђински заводи тим већма, што су деца мања и мање позната са духом и обичајима своје вере и своје народности, те тако се пре упознаду и љубити науче оно што је туђе а за своје и незнају, па заражена туђинством омаловажавају и ниподашто држе свој матерњи језик и своје народне обичаје и особине.

Свака православна србска црквена общтина има право основати и држати о свом трошку и под својим непосредним руковођењем народно забавиште уз своју народну школу, а по потреби може завести у школи и уточиште за радничку децу у време пољских радова. За издржавање правога забавишта нужно је здање са просторијама и намештајем, као што је озго споменуто, а притом још и са станом за забавиљу. Уз то је нужно да се забавиљи плата од 400 – 500 фор. годишње одреди а по околностима, да се држи и дадиља са 150 – 200 фор. годишње плате. Притом редовна забавиља мора бити уписана и у државни мировински учитељски фонд, па мора у исти улагати одређене своте и она, и общтина, која забавиште издржава. За набавку Фреблових дарова и осталих играчака и учила нужно је у почетку најмање 100 фор. издати а доцније сваке године по 20—30 фор. додавати.

Све ове трошкове морала би общтина подмиривати; но и

деца би имала месечно према стању својих родитеља по 1 фр. или 80 нов. или 50 нов. месечно плаћати, што би се на благо завода и на набавку учила а по нешто и на један део плате забавиљине и дадиљине употребити могло.

За отварање оваког забавишта нуждна је дозвола од наше вероисповедне школске власти, и пријава државном школском надзорништву.

Свршене србске приправнице и испитане младе учитељице лако би се могле за три или четири месеца у доброуређеном мађарском или хрватском забавишту са васпитањем дечијим по Фребловом начину практично упознати, као што ове године приправнице трећег разреда у Сомбору, четвртком по установљеном реду у једном сомборском приватном забавишту, то доиста и чине.

У србском забавишту могле би се употребљавати оне лаке народне и гимнастичке игре, што се налазе описане у „Пријатељу србске младежи“ од 1867. године, и које су се следећих после те године у школама вредних учитеља сомборских господина Стевана Арсенића и покојног Лазара Станојевића на велику радост дечију употребљавале.

Песама дечијих имамо доста од нашег прослављеног песника Змаја Јована Јовановића и у збиркама Чика Стевинима. Најгодније између тих песама садашње приправнице уче и знају певати, па по томе и у овом обзиру не би ни у самом почетку оскудице било.

Овом приликом мило ми је што могу овде из поузданог извора навестити, да србска црквена община сомборска намерава скорим о свом трошку прво србско народно забавиште у својој средини отворити. Дај Боже да се та племенита и родољубива намера отличне ове общине што скорије оствари, и да и друге веће србске вероисповедне общине примеру њеном следеју, те тиме унапреде прво васпитање своје деце и сачувају многу србску децу од туђинског уплива и однарођења.

Н. Б. Вукчевић.

Н. А. КОРФ.

Барона Николе Александровића Корфа нема више. Умро је 13. новембра прошле године иза дуге болести у Харкову, камо га је супруга довела са његовога добра, малог сеоца Нескучноје (срез Маринпољски), у нади да ће патнику олакшати болове помоћ славних лечника. Али заман беше помоћ људска.

Н. А. Корф родио се 2. јула 1834. у Харкову. Свршивши с успехом течај лицеја Александровског ступио је у државну службу у одељење министарства правде. Жива нарав двадесетогодишњег младића није се слагала са канцеларијском службом, од које се дух умори. После по друг године напустио је службу и отишао је из Петрограда у губернију Јекатеринославску на своје породично добро. Девет година пробавио је које ту, које на страни, занимајући се марљиво науком.

Кад су г. 1866. била установљена земства изабран је за „гласача“ Александровскога среза и обављао је у пет сесија земства дужност тајника, а беше и члан ревизне комисије. У земству је настојао око тога, да се данак у нарави замене новчаним данком, старао се за побољшање економскога стања и бранио је самоуправу земства противу превласти бирократије.

Кад је заведен нов судски поступак, изабраше барона Корфа за члана „помирителног“ суда, ком је три године био председником. Упознавши темељито пољску економију, сталез земљоделски и његове потребе, које су настале новим приликама, оснивао је већ г. 1867. основне школе у срезу Александровском. „Народни учитељ победио је код Садове!“ орило се тада по целој Европи, и све владе почеле су озбиљно да мисле како да поправе стање јавнога школства. Тако и руска земства, тада још млада и енергичка, одушевљавала су се за просвету народа. Барону Корфу припала је лепа задаћа, да буде будиоцем у том делу. Он се упути у иностранство, да позна школе у западној Европи, а наиме у Швајцарској.

Вративши се натраг у Русију, основао је нове школе у Александровском срезу, које су брзо изашле на глас не само у целој околини, него и далеко иза граница губерније Јекатеринославске, ма да Корф није имао у изобиљу материјална средства, да њима располаже. Јавна штампа обратила је општу позорност на његове школе, он сам пак је марљиво поучавао децу и изображавао неуморно селске учитеље. У Русији не беше тада још учитељских школа. За пет година дао је Корф земствима читав низ народних учитеља. Делаше његово беше неуморно; предавао је будућим учитељима, приређивао је учитељске састанке, радио је у седницама школскога савета, писао је многе књиге и практички је окушао, да ли су удесне за потребу школску, дописивао је о школству са две стотине људи у Русији, надзиравао је школе, које беху његову старању поверене и сваке године издавао је о њима опширне извештаје. Пет таквих извештаја, по својој педагошкој садржини врло занимивих, износе педесет печатних табака. Из њих се даје видети како може много да се постигне и скромним средствима, кад народном просветом управљају људи карактерни и истрајни.

Цео успех јавнога школства у Александровском срезу зависио је од неуморног труда Корфовог; док је он њиме управљао, цветало је, а чим се онет упутио у иностранство, пође брзо натраг. Читаоцу „Извештаја“ излази јасно пред очи заслужно делаше ауторово, који живо црта школе у целини и појединце, казује, шта смета њихову напредку и саветује, како да се сметње уклоне. Обично се уплећу васпитачка искуства, оцажања, унутства. Приложена је мапа среза, планови школских здања итд.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Чист доходак од тога дела, 2000 рубаља, намењен је био школама именованог среза.

Даљих 4000 рубаља добивени су од продаје Корфовог списа „Руководство к обученију грамотје (читања) по звуковој методје,“ које је од г. 1867. доживело шест издања и расирострто је у 70.000 примерака. Брошура та од једнога табака имала је огроман успех, и ако не беше ни прво ни најбоље дело те врсте у Русији.

Корфову књигу „Рускаја началнаја школа,“ издану већ у 32.000 примерака, оценио је г. 1873. петроградски Комитет Грамотности*) овако: „Рускаја началнаја школа је у нашој педагошкој литератури једини спис, који износи општа правила педагошка и методичка, као и упутство за ваљано уређење сеоске школе по спољашњој страни, и то сасвим педагошки. Не може се потанко изнети богати садржај целе књиге, јер сам попис питања, за народну школу од највеће важности, на која спис одговара, заузима пуних 13 страна. У прилозима се налазе планови здања, узорци школских табела, распоред часова, каталози књига и помоћних средстава при настави, потанка упутства, како да се наставља у појединим предметима и т. д.

Неће бити заиста у Русији добре школе, која неби имала тај спис у својој књижници, неће бити ваљаног народног учитеља ни члана земства, који школство уважава, а да не чита марљиво ту књигу.“

Прва глава говори о условима за подизање школе, друга о томе, шта смета напредку школе, трећа о програму школа народних, четврта о запу, пета о учењу читања, рачуна, наочигледне наставе, пртања, природних наука, верозакона, певања, заната, где се наводи начин наставе за одрасле и странце, шеста глава је посвећена школском надзору. О школском надзору поново је писао овај искусни педагог г. 1881. у месечнику „Народнаја Школа“ где вели: „Посета надзорникова не треба у школи да се сматра, као што се сматра, т. ј. да на њу гледају учитељ и ђаци застрашено, као да чиновник долази, који има да истражује преступе и да казни кривце. Да такав уплив постоји показује речито побледело лице учитељево, кад долази инспектор, на ког пак ни ђаци не могу да погледају поверљиво. Посета надзорникова треба да буде за сеоску школу светац, посета пријатеља, који доноси у заборављен крај зрачак светлости и топлоте.“ — „Не само надзорника, који децу воли (а да их не воли, неби му било места у школи), него и онога, који се труди да потанко сазна потребе школе, сматраће учитељ и омладина за пријатеља и уважаваће га.“

„Други извор за ауторитет надзорников треба да буде његово знање, таково познавање школских одношаја, које би га одмах зближило с учитељем и ђацима.“ — „Где нема учитељ уредне спреме, или где је успех у неком предмету недовољан, ту ваља сам надзорник практично да покаже, како има да се учи. Али ипак не смеју ђаци да примете, да су та упућивања у ствари настављање учитеља.“ — „Испит надзорников нека је учитељу узор, како треба питања да ставља, како наставу да

*) В. о томе бр. 3. и 4. „Школскога Листа“ од прошле године. У.)

оживљава, како непрестано све ђаке да занима и да одржава зашт школски, не пак полицајни.“ — „Надзорник нека потпомаже учитеља у школи и изван ње и нека не заборави, да је не ретко он једини изображен човек, с којим се један пут у години састаје учитељ у својој самоћи Зато нека се позабави ш њим неко време изван школског часа и нека се срдечно ш њим поразговори. Нека се потруди да га побуди или да га утврди, да се непрекидно даље изображава.“ — „Ако је надзорник на свом месту, волиће га учитељи и скупљаће се око њега као под своју заставу, не из страха, него из уверења.“

Корфова читанка за народне школе, којој је наслов „Наш друг“ (264 стр.) дочекала је шест издања (у свему 200.000 истисака.) То је више мала енциклопедија потребних знања него руководник за познавање рускога језика. Педагошка критика с правом јој је пребацила, да је заборавила на речи св. писма „Не живи човек о самом хлебу,“ јер је сасвим заборавила на моралне чланке. Ипак се препоручује учитељима због множине удесног наставног градива и практичних напуताка, које даје.

Даљи педагошки списи Корфови јесу: „Маљутка,“ „Наше школ-ноје дјело,“ низ чланака, првобитно саопштених у Народној Школи, Вјестнику Европи и другим часописима, после „Руководство к нагљадному обученију“ (то је превод немачког дела Хардеровог), „Историја Востока, Грцији и Рима,“ најпосле брошура „Итоги народнаго образованија в европејских государстввах,“ у којој се описује стање европскога школства, као што се представило на последњој паришкој изложби. — У Ст. Петербуршким Вједомостима, којима је Н. А. Корф био сарадник од г. 1866., заузимао се за самоуправу против нападаја на исту у листу „Вјест,“ давао је извештаје о посљедцима свог педагошког делања, световао је да се оснивају учитељске школе и да земства заведу школски надзор. Исто је тако пажљиво пратио школско законодавство и писао је подробно о стању школа руских и страних. Чланци његови о учитељским школама издани оу засебно као књига под насловом „Земски вопрос.“ „Вјестник Европи“ донео је из његовога пера чланке: „Об објазателном обученији,“ о спису кнеза Василчикова „Самоуправленије,“ „Новаја Вјена и јеја самоуправленије,“ „О теорији Дарвина,“ „Вјенскаја всемирнаја виставка — оддјел педагогическиј“; још је писао и у листу „Недјеља.“

Барон Корф посветио се школи у зрелом добу, пун снаге, неспу-тан рутином, сазнавши прве основне потребе сеоскога становништва; зато је и постигао велике успехе. Педагоге је зближио са публиком, тражећи да ју увери, да васпитање није само брига одборника, него јавна потреба. Против бирократског решавања педагошких питања подизао је мушки свој глас, не престајући да доказује, да увек ваља имати на уму потребе места и времена, и да се треба клонити свакога насиља. Зато је захтевао свом снагом, да се у малоруским народним школама наставља језиком малоруским. Праведан тај захтев донео му је од извесних људи глупе нападаје. Није одобравао превелико одушевљење за ручну занатлијску наставу у народним школама, доказујући потребу при-премног општег образовања. У сеоском сталежу будио је питомије прави и љубав за науку.

Корф је спадао у број независних људи, раденика, који не напуштају своје уверење ни за љубав популарности, који се не дају застрашити ни непријатељством ни опасностима. Многа питања, која је он потакао, очекују још своје решење.

Заслуге Корфове за народну школу стекле су опште признање. Московско свеучилиште именовало га је г. 1871. својим почасним чланом, то исто учинило је „Педагогическоје Обшество“ у Петрограду, а „Комитет Грамотности“ отликовао је његове списе златном медаљом.

Пре десетак година основао је Корф руску школу у Женеви и управљао је њом неколико година; последњих година бавио се опет на свом добру у Русији.

Руска школа изгубила је у њему неуморнога, одушевљенога радника, ког ће спомен навеки живети у историји руске образованости. Нека му је лака земља!

(Р. з. В.)

В. Ваншечк.

ШКОЛА РАДА.

(Др. Линднер.)

Школа рада — противно од школе учења — јесте она, у којој је рад као васпитни елемент заступљен. Такве школе могу бити самосталне или саједињене — спојене са општом народном школом. Код наставе за девојке није рад никаква новост и реткост; али код наставе мушких тек је проблем будућности. Најугледнији педагози старог и новог доба признавали су важност наставе рада и тражили, да се уведе у школе. *Коменски*, који практичну страну радне школе свуда одлучно наглашава прописује изречно народној школи, да ученици најважније из заната науче ма само ради те једине цели, да о свему оном што у практичном животу потребују не остану у незнању и да њихова природна наклоност, за коју највише способности имају, такше избије на површину. *Локк* препоручује својим ученицима, да какав занат изуче; у вароши да изуче *дрводелство*, *столарство*, и *дрворезарију*; на селу *вртарство* и *пољску радњу* ради телесног кретања и усавршавања, само ствари ради и да напоследку стеку право суђење о животу и људима. Игралке не треба куповати; шта више, нека ученици своје игралке, колико то у њиховој снази лежи, сами праве. *Русо* казује своме питомцу, да изучи занат, *прави* занат, где руке више раде него ли ум. Његов *Емило* је на сваки посао готов и спреман; он познаје *мстику* и *сикиру*; знаде да се нађе са чекићем, *рендом*, *пилом*, *укратко*: са свима занатлијским справама је упознат. Саморадиност, с почетка са свакојаким играчкама а после овога потребитим и нужним оруђем и справама, јесте доиста користан и мио посао, да је неизоставан захтев свију завода где се ученици целисходно васпитавају, да им се упутства и прилиба за саморадњу даде. Тим се њихов радни нагон задовољава и сва иступлења, која произлазе усљед скученог и притешњеног радног нагона, тим се уједанпут уклањају. Десеторо деце у радионици лакше је руководити и управљати, него ли троје, који не знају шта им чинити ваља. Дух, који се ма којим начином обучавања

д्रेसира да по туђем пропису ради, овде оживи, стече своје сопствене идеје и произнази сретства за изведене истих. Човек, који није у младости својој научио да својим рукама зарађује, то је пола човек, јер вечито зависи од других људи.

Цесталоци препоручује одсудно вежбање у техничким вештинама поред самог знања, као што је и он сам у Новомселу (Neudorf) и Бургдорфу поред учења и продуктиван рад са својим питомцима предузимао. *Фребел*, у чијем систему саморадно занимање тако знамениту улогу игра, вођаше своје ученике у *Кајлхау* у разне радионице, да их тамо упозна са свима техничким пословима. *Карло Фридрих Вилдерман* захтева у своме делу: „*Васпитање за рад*“ да сваки, не само оне вештине и знања изучава, која су му за подмирење потреба свакидањег живота нужна да у тренутној невољи без туђе помоћи поправке и исправке у економији, кући, врту, подруму и кујни подмирује, него што је још важније, да разумева рукоделцу, вештаку, надничару, којима ће се послужити, назначити, шта и како који посао имаде да уради и да стране раденике, који код њега раде, контролира. Ако ми у овоме само чисто практичну страну наглашавамо, то други сувремени писац *Еразмо Шваб* у своме делу „*Школа рада*“ (die Arbeitsschule) још на вишем педагошком становишту стоји. Развијање радног нагона к слободи индивидуалности, подизање знаности као неке силе, која свуда признања заслужује, наравствени одношаји код заједничког рада, спајањем сила особито помагачке дужности, којима се слабијим раденицима у помоћ притиче, укратко: практичан и хармоничан рад, занимањем читаве индивидуалности — противно једностраном умном раду, који се досада искључиво употребљавао, јесу пуног значаја идеје, које га руководе.

Овамо придолазе и хигијенски обзири. Са уређењем школе рада постаје и наше народно васпитање природније, него ли што до сада беше. Јер ми тражимо од школске младежи нешто надприродно; у место да их изводимо у слободну природу, да се тамо самостално крећу и делају, ми их држимо у загушљивој соби, у оном заражљивом и отровном школском ваздуху и приморавамо их, да читаве сате седе и дуге безкрајне са великим душевним и телесним напрезањем израђују апстрактне задаће. Да се дакле школски врт и са гледишта здравственога препоручити мора, то је са свим јасно. И посао у радионици може посредно да упливише на здравље ученика, у толико више, што многи послови при лепом времену и летњем добу могу у школском дворишту да се посвршавају. За педагоге није више питање, јели рад уопште васпитно сретство, да се у школе уведе. Јер ако наше школе дојиста хоће младеж да школују, т. ј. васпитају, то морају своме бићу из школског врта да придаду градива; оне морају од њега да се уче раду, саварању и да тако на своме школском земљишту успоставе закон, који суштину дечијег врта у себи са држи. Како ће школа учења — наставе престати и школом *рада* јесте један од оних проблема, на којег решењу данашња педагогија ради и дела. Колико ће радије полазити деца школу, када се подигне и радна школа! Ова ће их школа начинити сретнима; они ће у њој радити и срцем и душом те ће их то занимање, посленост тако оживити, као што

их сада раздрагава песма, свирка и оно време, што га проведу на гим
www.univerzitet-ska-biblioteka

То исто становиште заузима и позната заступница мало-дечијег забавишта госпођа Б. Маренхолц-Билова у своме спису: „*Рад и ново васпитање*.“ Она схваћа школске радионице, школске вртове и игралшта са естетично-практичне стране васпитања и има пред очима уједно снажење и опорављење дечијег тела и духа. Са наставом рада ваља да се оспособи пређашња дечија способност за стварајућу раденост, посленост. Једностран умни рад без познавања животних услова истиинитог и практичног живота, без употребе снаге воље к раду, стварању, промету и прибављању одводи младеж силовито а нагло на странпутце, које уништавају најбоље снаге и способности, те их напослетку доводе до коначне пропасти. Настава рада јесте припрема ка вештини и уметности, јер ове су најслободнији производи човештва и у њима је највеће задовољство људске тежње. Уметност беше полуга моралности у току светског историјског развитка; она и у садањем положају имаде нарочито цивилизаторску задаћу да изврши. Но та ће свакако остати не изведена, догод пропуштамо, да најраније — млађано доба употребимо на ту цел, да рад преобразимо у слободну и свесну *посленост* и да подигнемо вољу и радост за свако деловање к стварању. Не прекомерна школска дисциплина, нити помножено знање, него више вештине, више способности за делање кадро је да успостави изгубљену хармонију у образовању и употребу човечије снаге, да успостави првобитност њихова саздања, само тим начином је њена задаћа у истину решена. Зато подижимо свуда школске радионице, као места за млађани нагон к стварању, пословању; али не као места, на којима ће млађана снага ученика да се спута ланцем насилног рада и да се у прашини свагдањег живота прегњечи и уништи.

Ма да како сумњиво изгледају сретства за остварење великих преображаја, ипак се морају извршити неки услови, да се тако напредни нагон, који је пошао странпутицом, поврати у прави колосек а тим да се стане на пут претећем уништењу сваке врлине и нравствености у друштву људскоме.

(Свршиће се.)

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Из земаљског учитељског мировинског фонда) подарио је кр. уг. министар за богочаст и јавну наставу Милици рођ. Коњовића, удовици иза Исидора Крецула, бившег српског учитеља у Срп. Итебеју годишњу потпору од 84 фор. и исто толику потпору Љубици рођ. Ковачевића, удовици иза покојног српског учитеља Ђорђа Радосављевића.

(Сарајево.) Поглавица земаљске владе именовао је српско-православног свештеника у Кечкмету г. Гавру Бољарића православним катихетом на сарајевској вишој гимназији.

(Београд.) Као уредник „Учитеља“ потписује се од нове године г. Драг. Топлица учитељ. — У Ваљеву је преминуо врсни тамошњи трговац Радован Лазић, који је завештао 10.000 динара на оснивање фонда за награђивање књижица за народ корисних. — Службене новине доносе опет указе, којима се три учитеља због рђавог владања отпуштају из службе, а даља двојица се казне губитком петнаесто- и десетодневне плате. По саслушању Гл. Просв. Сав. отпуштена су даље из службе 3 учи-

теља због увреде владоаца и земаљских власти, а Ђ, што су агитовали приликом избора повереника и посланика народних. Заиста мало чудни разлози!

(*Загреб.*) Кр. земаљска влада изјавила је народном учитељу Трифуну Дражићу у Кукуњевци ради особите ревности и пожртвовности при уређењу школскога врта те успешнога унапређивања воћарства и виноградарства похвално своје признање, поделивши му уједно награду од 30 фор. — Лишени су службе један подучитељ ради честог занемаривања учитељских дужности и један привремени учитељ ради тешке повреде против морала.

(*У Љубљани*) је постојао обичај, да месне учитеље у случају какве препреке заступају у школи приравници тамошње учитељске школе. Сад је то заступање забрањено и не остаје шта друго, него да варош узме једног помоћног учитеља, који ће заступати учитеље, кад због болести или другог чега не могу да дођу у школу.

(*Нов предмет за учитељске школе.*) У учитељској школи у Шлајцу уче приравници пожарничку службу, како би могли доцније у местима, где буду намештени, установити пожарне чете.

(*Швајцарска*) Управљајући савет кантона Берна закључио је, да у будуће учитељски течај у семинару Минхенбухсе има да траје 3^{1/2}, а у семинарима за учитељице у Хинделбанку и Делебергу 3 године дана.

(*Највеће учитељске плате у Немачкој.*) На првом месту стоји ту (не рачунајући амо станарину) Франкфурт н. М са 4000 марака, после Алтона са 3500 м., Берлин са 3420 м., Вандсбек, Лајпциг, Минхен, Шемниц, Кил, Дрезден са 3000 м., Констанц са 2960 м., Хамбург са 2880 м., Мајниц, Цитау, Брауншвајг, Фленсбург са 2800 м., Ицехое са 2720 м., Есен, Мегдебург, Оснабрик, Касел, Хановер са 2700 м.

Р А З Н О.

(*Цетиње.*) Ученици цетињске гимназије са својим професорима начинили су 1. фебр. излет на Ријеку, камо их је позвао светли кнез-наследник. Са Ријеке пошли су на Плочу, да гледају овогодишњи риболов. Пуни радости и благодарности према високим домаћиним вратише се сутра дан на Цетиње.

(*Извешће о обдржаваној беседи у Голубинцима 25. Јануара 1884.*) Приређивачки одбор под председништвом уваженог председника црквене општине г. Ђоке Панаговића приредио је беседу у корист местног светосавског фонда, где је чиста прихода било 55 форината 50 новч. а. вр. Цео дакле поменути фонд броји на 842 фр. 65 н. авр. готовине, које се у штедионици налази; о истом ћемо други пут опширнију реч повести. Беседа је врло сјајно испала, а највећу похвалу заслужују господа богослови, који нам из Карловаца дођоше и својим умилним песмама беседу увеличаше. Живели и много година певали. Живео и приређивачки одбор се својим врстним председником.

Ж. Лубен, учитељ.

(*Списко учено друштво*) имало је 30. јан. о. г. у сали велике школе у Београду свој главан скуп. Из извештаја секретаровог види се, да је друштво издало лане 7 књига Гласника, што је по количини највише рада за једну годину, одкако друштво постоји (од г. 1847.). За легат Катарине Ивановићеве од 1000 фр. авр. одлучено је, да остане као фонд под њеним именом, а доходак да се употреби на популарисање уметности у српскоме духу. За председника друштву изабран је наново г. Владимир Јовановић.

(*Брђани у Банији.*) Као сваке године тако прослависмо и ове св. Саву, а ове године беше та слава у толико сјајнија, што је врли родољуб г. Гавра Вишошевић, трговац у Петрињи, нашој школи икону св. Саве

поклонио. Икону смо из цркве литијом пренели у школу, водицом осветили, пјеливали и светитељу народном духом се поклонили и пјесом славу опјевали. Дјеца нам декламовала „Св. Саву“ и „Дижите школе,“ а нас 300 слушалаца тонисмо се у радости. Опћина је поклонила ђеди школској 25, а мјесни парох г. Павле Пајић из школе изишавшој 15 књижица. За тим засједосмо у скупштини и добро дјело г. Гавре Вишошевића за спомен забиљежисмо. Исти о храму наше цркве обилато дарива цркву и ђеду. Бог нека му плати дарујући му здравље! (П. П.)

(*Свиларство у троједној краљевини.*) Земаљски инспекторат за свиларство у Угарској делио је прошле 1883. године семе свилених буба и неким припадницима троједне краљевине, који су му се за исто обратили. Тако су гајили лане свилене бубе у 53 општина у Срему и беловарској жупанији (Питомача.) Семе су узела 784 лица и то им је свега раздапо 14.75 *kg*. Отуд је произведено 8566.45 *kg*. галета, за које је исплаћена сума од 9907.43 ф. Кад се поред толиких тешкоћа могло ипак толико да постигне, онда нема сумње, да би успех био сасвим задовољавајући, кад би земаљска влада у троједној краљевини и са своје стране штогод учинила, да се свиларство тамо опет одомаћи.

(*Бугарска.*) Познати славенски научењак Др. Јиречек потврђен је за директора народне библиотеке и музеја у Софији са годишњом платом од 9000 лева (франака); уједно остаје исти и на даље председник бугарског просветног савета.

(*Орнитолошки конгрес*) састаће се 16. априла о. г у Бечу, а пројекторат истога примио је престолонаследник Рудолф и он ће га сам и отворити. На истом ће се расправљати о овим питањима: 1. Предлог за међународан закон о заштити птица; 2. о пореклу домаће кокоши и како би уопште могло да се унапреди гајење пернате живине; 3. да се потакне идеја за подизање штација за посматрање птица на целој земљи.

(*Из закладе блаженоупокојеног архимандрита Стефана Михаловића*) добијају и ове године „Школски лист“ српске школе у Јасеновцу, Дарди и Рац-Хидошу.

НЕКРОЛОГ.

28. јан. о. г: преминуо је у Брегенцу у Форарлбергу знаменити немачки списатељ *А. В. Грубе*. Родом се 16. дец. 1816. у малој варошици Вернигероде у Пруској. Пошто је свршио учитељску школу био је неко време народни учитељ, али наскоро остави учитељску службу и ангажује се за приватног васпитача. У том својству делао је он у више знатних немачких породица. Пошто је остарио повуче се од г. 1866. сасвим у приватан живот и живео је од своје заштеде и литерарне зараде мирно у Брегенцу, док га није смрт одазвала на други свет. *Грубе* је врло много писао. Нарочито ваља истакнути његове радове о рачунској настави. Поглавито је његова заслуга, што се у школама напустило старинско механично рачунање са цифрама и што је напаметан рачун дошао до уважења. Настава у земљопису беше дуго времена само мучење памтења. *Грубе* је прегао да и тај предмет ослободи из ланаца. Захтевао је, да се не износе омладини податци и бројеви, него земље и људи. Његово дело „*Geographische Charakterbilder*“ прокрчило је пут томе правцу. Сем тога писао је многобројна друга дела скоро из свију струка, која су доста делала за просвету немачкога света. *Грубе* може да послужи учитељима као узорит пример, како се и без т. з. великих школа може да дође до знатнога знања. Јер *Грубе* није никакву другу школу учио него остали народни учитељи. Али је истина да он није из учитељске школе изишао

као „свршен,“ него као „почетник.“ Непрекидним радом на самој себи, неуморним приватним учењем раширио је он свој духован хоризонт. Али таким начином усавршавања стиче се и ваљан карактер и Грубе, ма да је имао многе пријатеље од улива у немачкој држави, није се ипак никад по лакомио, да се њиховом помоћу попне на друштвеној лествици, него је претпоставио да мирно и скромно живи у Брегенцу. Колико је одан био својој првобитној сталежу, види се најбоље из његове последње опорукe, којом је оставио Форарбершкој учитељској задрузи, суму од 5000 марака. Хиљадили се такви учитељи!

Као што из „Гласа истине“ дознајемо на измаку месеца Новембра прошле године преминуо је у манастиру Малој Ремети стари духовник *Венијамин Василије Воровић* у дубокој старости својој. Покојник је свршио учитељску школу у Сомбору 1823. године с отличним успехом. Био је неко време учитељ и ђакон у Кулнину. После смрти своје супруге ступи у монашки чин. Много је читао, бележио и писао у Српском Народном Листу, Седмици, Љетопису и у Школском Листу између 1859. и 1869. године. У млађе своје доба често је и слово Божије проповедао. Био је дуж времена администратор парохије у Шаренграду, Ердуту, а неко време и у Пешти. Бавио се скупљањем народних старина и са историјом. Заузимао се радо за благо цркве и напредак народни. Нека је вечни покој заслуженом старини, трудебнику народном и просвећеном служитељу олтара Божијег.

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

У статусу учитељства петроварадинскога округа унапређени су учитељ Тодор Марић из 3. у 2., а учитељи Ђура Јосифовић, Алекса Падејски и учитељица Јулијана Карајанковића из 4. у 3. платни разред. Учитељ у Кореници Коста Дивјак унапређен је из 4. у 3. платни разред. Свршени приправник Богумил Прица именован је привр. учитељем у Платичеву.

Сврш. приправник Кузман Стефановић постављен је за пр. учитеља у Жабљу, а сврш. приправник Светозар Суботић за учитеља у Бјелини.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељица за женски ручни рад на српској комуналној школи у Панчеву. Плата 200 фр. и 60 фр. станарине. Молбенице до 10. марта по нов. кал. варошком управном одбору у Панчеву.

-- Тражи се учитељ у Ченти (Леополдова). Плата 460 фу., стан и огрев. Молбенице до 15. марта по нов. кал. кр. школском надзорништву торонталске жупаније у Вел. Вечкерек.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. Б. Поповићу уч у Бега Ст. Ђурђу. Молимо да упозорите тамошњег школског староца, да лист, што га је тамошња школа дане примала, није плаћен. За послату претплату слаћемо ове године лист по Вашој жељи, али настојте, да се и лањских 3 фр. плате.

Молимо све пријатеље „Школског листа,“ да се заузму, да се исти већма распростре по што је до сада случај. Само тако осигураће се опстанак овој листу. Данас је на жалост још врло много српских учитеља, којима он никако не долази у руке. Цена је означена на челу листа. Још имамо потпуних примерака од „Школског Листа“ за гг. 1881., 1882. и 1883. Сваки од прва два течаја стаје 1 ф. а. вр., а течај од 1883. год. 3 ф. а. вр.

Издаје и уређује : НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Витерман.